

3. Романовська Д. Психологічний супровід організації роботи з батьками в освітніх навчальних закладах : методичний посібник / Д. Романовська, С. Собкова. – Чернівці, 2003. – 83 с.
4. Терещенко О. Родинні збори в дитячому садку / О.Терещенко // Дошкільне виховання. – № 2. – 2007. – С. 18-20.

НАРОДНІ ІГРИ В РОБОТІ З ДІТЬМИ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ

Павловська Любов, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського (Україна)

Науковий керівник: Кім Галина, кандидат педагогічних наук, доцент

FOLK GAMES IN WORKING WITH CHILDREN WITH PAROPSISS

Pavlovska Liubov, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

***Анотація:** У статті розкрито особливості ігрової діяльності дітей з порушеннями зору, наголошено на ролі народних ігор у вихованні і розвитку дітей дошкільного віку. Запропоновано різні види ігор для навчально-виховної практики закладу дошкільної освіти.*

***Ключові слова:** інклюзивна освіта, діти з особливими потребами, народна гра.*

***Abstract.** The article reveals the peculiarities of the gaming activity of children with paropsiss and emphasizes on the role of folk games in the upbringing and growth of preschool age children. The different types of games for educational practice of the preschool education institution are offered.*

***Keywords:** inclusive education, children with special needs, folk game.*

У Національній доктрині розвитку освіти в Україні у XXI столітті наголошується на необхідності посилення уваги до освіти дітей з відхиленнями психофізичного розвитку, забезпечення їхнього повноцінного життя, соціального захисту, створення умов для належної реабілітації [3, с.5]. Сучасне суспільство висуває високі вимоги до рівня освіченості дитини, що спонукає науковців до пошуку нових шляхів навчання та виховання дітей, які потребують спеціального педагогічного супроводу та психологічної підтримки. Серед дітей, що вимагають особливого підходу, значне місце належить дітям з порушеннями зору.

Проблема психічного розвитку дітей з порушенням зору досліджувалася багатьма науковцями (Л. Вавіна, Т. Головіна, М. Земцова, Л. Сековець, Є. Синьова, Л. Солнцева, Б. Шеремет та ін.). Визначено, що часткове порушення зору негативно позначається на здатності дитини вільно орієнтуватись у довкіллі, зводить до мінімуму її рухову активність, спричиняє відхилення у фізичному і психічному розвитку. Ці особливості розвитку простежуються в дозріванні

біологічних, фізіологічних, психічних функцій і виявляються у труднощах соціальної адаптації та спілкування, невідповідності віковим нормам, уповільненому темпі мислення, фрагментарності уявлень про довкілля, зниженому рівні пізнавальної мотивації та здатності до навчання, незрілості емоційно-вольової сфери. Усе це доповнюється негативним впливом вимушеної малорухомості дітей, ослабленим соматичним здоров'ям, вторинними руховими порушеннями, зниженим рівнем життєво важливих здібностей.

Аналіз наукових джерел дає підстави стверджувати, що на сьогодні існує достатньо досліджень шляхів і засобів подолання недоліків розвитку слабозорих дітей. Зокрема, визначено роль ігрової діяльності в подоланні недоліків їхнього фізичного розвитку (Д. Маллаєв, Л. Сековець). Доведено, що саме гра є обов'язковим елементом психічного і фізичного розвитку дитини дошкільного віку (Л. Виготський, Д. Ельконін, С. Рубінштейн, Д. Узнадзе).

Науковці стверджують, що підготовка дошкільників з порушеннями зору до активної життєдіяльності і успішного навчання у школі потребує розвитку їхньої провідної діяльності. У процесі навчання і виховання дошкільників з порушенням зору саме гра стоїть на особливому місці, оскільки вона містить у собі великі можливості для розвитку розумової діяльності дітей, для стимулювання їх самостійності та активності мислення.

Гра для сліпих та слабозорих дітей дошкільного віку, так само, як і для зрячих, є найбільш активною самостійною діяльністю. Вона підвищує абілітаційні можливості дітей з порушеннями зору, охоплюючи сензитивні періоди їх життя, і тим самим сприяє компенсації зорової недостатності та корекції вторинних відхилень. Таким чином, гра в дитячому віці при порушеннях зору є одночасно предметом і засобом корекції.

Гра, як зона найближчого розвитку дитини, розглядається в тифлопсихології як засіб всебічного розвитку, спосіб пізнання дитиною навколишнього світу. Проте глибоке порушення або обмеження функції зорового аналізатора створює труднощі при оволодінні всіма структурними компонентами ігрової діяльності: у дітей спостерігається бідність ігрового сюжету, змісту гри, схематизм ігрових і практичних дій.

Порушення зору суттєво ускладнюють і вільне ділове спілкування у грі. Характерним є уникнення контактів з оточуючими, орієнтування на свій власний внутрішній світ, пасивність. Виникнення в процесі гри конфліктних ситуацій при порушеннях зору значною мірою пов'язане з труднощами організації спільної гри, контролю за діями своїх товаришів в процесі гри, розуміння функціональних відносин у виконанні ролей, відсутністю аксесуарів,

які допомагають розумінню ігрової ситуації. Характерним є і те, що у грі дітей з порушеннями зору підвищується ступінь і доля участі педагога, який включається в гру як рівноправний партнер, в обов'язки якого входить безпосереднє керівництво та ведення гри, роз'яснення мети, змісту, правил гри, навчання дітей ігровим діям, підведення підсумків та аналіз гри.

Проаналізувавши результати ряду наукових досліджень (Л.Солнцева, Е.Стерніна, І.Чигрінова, Л.Плаксина, М.Заорська та ін.), ми можемо виділити наступні *особливості ігрової діяльності у дітей з порушеннями зору* :

- низька зацікавленість грою (рівень маніпуляцій з ігровим матеріалом);
- відсутність зацікавленості у виграшу;
- відхилення від правил гри;
- використання ігрового матеріалу не за призначенням;
- короткочасність гри (у разі втрати інтересу до дидактичного завдання);
- нерозвиненість мови.

Незважаючи на означені проблеми і недоліки організації ігрової діяльності, педагоги-дефектологи все ж наголошують на великому значенні ігрової процесу виховання і розвитку дітей, що мають порушення зору. Саме в процесі ігрової діяльності діти активно пізнають навколишній світ. Будь-яка гра має пізнавальну та розвивальну цінність. У грі діти без напруження можуть навчитися розрізняти предмети за формою, розміром, смаком, запахом, звуком та практичним призначенням. Навчаючись розпізнавати предмети, діти з порушеннями зору активізують збережені аналізатори, розвивають дотик, нюх, смак, слух, музичні відчуття. Накопичення досвіду, у свою чергу, призводить до вдосконалення прийомів сприйняття реальних предметів оточуючої дійсності і є важливою умовою подальшого засвоєння дітьми з порушенням зору знань про навколишній світ.

Проте в теорії і практиці корекційної роботи із слабоворими дітьми недостатньо висвітлено роль ігор у вихованні та формуванні особистості дошкільника. З огляду на це, сьогодні ведеться пошук шляхів, технологічних засобів, методичних прийомів організації ігрової діяльності дітей дошкільного віку з особливостями розвитку. Особлива увага приділяється окремим видам ігор, зокрема, народним іграм.

Український народ своїм багатовіковим досвідом інтуїтивно відібрав найефективніші засоби гармонійного виховання підрастаючого покоління, чільне місце серед яких посідають народні ігри як унікальний феномен загальнонародської культури, оскільки у кожного століття, у кожній епохи, в кожного конкретного етносу, у будь-якого покоління є свої улюблені ігри. На

думку Г.Кіт та Г.Тарасенко, “педагогічна мудрість народу винайшла дитячу гру як своєрідне мистецтво спілкування, школу дружніх стосунків, джерело бадьорості і радості життя. В уявленнях наших пращурів, рухатися, бігати, гратися – значить жити”[5, с. 255].

Дошкільний вік як найважливіший період людського життя, на наш погляд, є сприятливим для виховання і розвитку дитини засобами народних ігор. В дошкільному віці відбувається первинна соціалізація особистості. Дитина ще обмежена в соціальному житті, тому засоби народних ігор допоможуть сформуванню особистості малюка, прийняти соціальні цінності, встановити зв'язки з культурним простором. Дошкільне виховання повинно допомогти дитині формувати і використовувати набутий соціальний досвід, сприяти формуванню навичок духовного сприйняття народно-культурної спадщини. Як показує практика, надбання народної педагогіки сприймаються дітьми з великою цікавістю, жваво, емоційно. Народні прислів'я, приказки, казки, скороговки в образній і ритмічній формі відображають реальне життя у всьому його різноманітті: побуті, суспільних явищах, праці, людських взаємовідносинах.

За змістом всі народні ігри класично лаконічні, виразні й доступні дитині. Вони викликають активну роботу думки, сприяють розширенню світогляду, уточненню понять про навколишній світ, розвитку всіх психічних процесів. Ігрова ситуація захоплює й виховує дитину, спонукає її до активної розумової діяльності. Народні ігри, які не мають сюжету й побудовані лише на певних ігрових завданнях, містять також чимало пізнавального матеріалу, що сприяє розширенню сенсорної сфери дитини, розвитку її мислення й самостійності дій. Крім цього, правила гри містять значний виховний потенціал. Гра вимагає уваги, витримки, кмітливості й спритності, уміння орієнтуватися в просторі, прояву почуття колективізму, злагоженості дій, взаємодопомоги, відповідальності, сміливості, спритності. У народних іграх багато гумору, жартів.

Важливою умовою успішного впровадження народних ігор у життя дошкільників є глибоке знання педагогом змісту народних ігор, володіння методикою їх проведення, педагогічного керівництва ігровою діяльністю дітей. Народні ігри для дітей дошкільного віку можна поділити на кілька груп. До першої групи належать рухливі ігри з текстом-діалогом: «Кози», «Панас», «Чорне - біле», «Гуси», «У гусей», «Жмурки», «Квочка», «Крук», «Сірий кіт», «Залізний ключ» та ін. Другу групу складають хороводні ігри зі співом, які ознайомлюють дітей з трудовими процесами, із звичаями українського народу. Серед них: «Соловейко-сватку», «А ми просо сіяли, сіяли...», «Мак», «Задумала бабусенька» та ін. Полюбляють діти ігри розважального характеру, в яких

відбито народні звичаї. Це ігри «Чий вінок кращий?», «Ходить Гарбуз по городі», «Як у нас біля воріт», «Ой, є в лісі калина», «Ой, на горі жито» та ін. Деякі народні ігридопоможуть вихователю закріплювати у дітей звуковимову, звуконаслідування. Серед них: «У волосянку», «Рядки», «Гуси», «Ку-ку, ку-ку, птичко мала», «Прослужив я в пана рік», «Задумала бабусенька», «Довгоносий журавель» та ін. [4].

У навчально-виховній практиці ЗДО серед різноманітних народних ігор варто особливо виділити рухливі ігри, проведення яких передбачає обов'язкове залучення дітей до активних рухових дій. Народні рухливі ігри дуже цікаві для дітей, а також надзвичайно корисні. Ці ігри вчать їх управляти своїм тілом і рухами, підкорятися і приймати правила гри, розвивають увагу, кмітливість, витримку, творчу вигадку, винахідливість, волю і прагнення до перемоги.

Використання народних рухливих ігор у ЗДО передбачене програмами, серед яких в даному контексті слід особливо виділити такі програми, як «Українське дошкілля» [8], «Дитина» [3]. Укладачі програм наголошують, що народні ігри – це універсальна скарбниця духовних надбань українського народу. Національний характер українського закладу дошкільної освіти буде забезпечено лише за умови повернення до витоків народної педагогіки, обізнаності вихователів з її засобами, зокрема українським дитячим ігровим фольклором.

Народні рухливі ігри в дитячому закладі проводяться в ранкові години, на прогулянці, в другій половині дня. Вони також входять до змісту та структури занять з усіх розділів програми, ними бажано закінчувати заняття для піднесення емоційного тону дитини. Без народної рухливої гри не може обійтись жодне дитяче свято чи розвага. Тому видатний український етнограф і письменник В.Т.Скуратівський закликає бути ревними оберігачами наших кращих народних традицій, серед яких, на його думку, особливе місце займають дитячі ігри і яким відведена самою природою виняткова роль у вихованні наших дітей [9].

Отже, народні ігри в комплексі з іншими виховними засобами є основою початкового етапу формування гармонійно розвиненої, активної особистості, розвитку її моральних почуттів, свідомості й подальшого прояву їх у суспільно корисній і творчій діяльності. Щоб зберегти все багатство народної культури, надати нового імпульсу розвитку народних ігор, потрібно ширше застосовувати їх у виховному процесі закладу дошкільної освіти, тобто народні ігри повинні увійти сьогодні у всі сфери виховної роботи, емоційно збагачуючи особистість, викликаючи потребу до творчої діяльності та підвищення фізичної працездатності.

Список використаних джерел:

1. Гавриш Н. Національно-патріотичне виховання у ситуації соціального неспокою: змінюємо підходи / Н. Гавриш, К. Крутій // Дошкільне виховання. – 2015. – №8. – С.2–7.
2. Демченко Е., Кит Г., Голюк О., Родюк Н. Развитие субъектности будущих педагогов в контексте подготовки к работе с одаренными детьми / Елена Демченко, Галина Кит, Оксана Голюк, Наталья Родюк // Society, Integration, Education. Proceedings of the International Scientific Conference, May 25th-26th, 2018. – Rezekne : Rezekne Academy of Technologies, 2018. – P. 507-519.
3. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років (наук. кер. проекту В.О.Огнев'юк; автор. кол.: Г.В.Беленька, О.Л.Богініч, Н.І.Богданець-Білокаленко та ін.; наук. ред.: Г.В.Беленька, М.А.Машовець; Мін. осв. і науки України; Київ. ун-т ім. Б.Грінченка.– К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2016. – 304 с.
4. Кит Г.Г., Пташник Н.М. Українська народна гра – дітям // Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: Навчально-методичний посібник / За ред. Г.С.Тарасенко. – К.: Видавничий Дім “Слово”, 2010. – С. 96-111.
5. Кит Г.Г., Тарасенко Г.С. Українська народна педагогіка. Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Вінниця: ПП “Едельвейс і К”, 2008. – 302 с.
6. Лазаренко Н.І. Формування в дітей з функціональними обмеженнями індивідуальної системи знань сенсожиттєвого характеру засобами арт-терапії / Н.І. Лазаренко, А.В. Хіля, А.М. Коломієць // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови, 2017. – Вип. 13. – С. 124–156.
7. Національна доктрина розвитку освіти. – К., 2002. – 24 с.
8. Програма розвитку дитини дошкільного віку “Українське дошкільня” / О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко та ін. – Тернопіль: Мандрівець, 2012. – 264 с.
9. Скуратівський В.Т. “Я вас, бджоли, благословляю...” : народознавчі матеріали. – К.: Техніка, 2005. – 320 с.
10. Pakhalchuk N.O., Holiuk O.A. Problems of physical activity in vocational training of future teachers / Pakhalchuk N.O., Holiuk O.A. // Physical education of students. – Kharkov, 2018. – VOL 22, № 1. – P. 45-50.

РОЛЬ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ФОРМУВАННІ ІНТЕРЕСУ ДО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ СВІТИ

Руцька Ірина, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

*Науковий керівник: Родюк Наталія, кандидат філологічних наук, доцент
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

THE ROLE OF PRIMARY SCHOOL TEACHER IN FORMING INTEREST IN TEACHING CHILDREN IN THE CONDITIONS OF INCLUSIVE EDUCATION

Rutska Iryna, master`s student

Vinnitsia Mikhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті досліджено теоретичні питання ролі вчителя початкових класів у формуванні інтересу до навчання дітей в умовах інклюзивної освіти.

Ключові слова: інклюзія, інклюзивна освіта, дитина з особливими освітніми потребами, підготовка вчителя.

Abstract. The article investigates the theoretical questions of the role of the primary school teacher in forming the interest in teaching children in the conditions of inclusive education.

Keywords: inclusion, inclusive education, child with special needs, teacher training.